

שהתחוללה בה הפיכה צבאית בירדן

אוסף את הירידים ומספר להם. הוא יכול לספר גם אפופיאה. הוא יכול לעשות רומן-גנדה. להגיד: דע לך ששם סבתי היה לאה. שם סבתי היה גמליאל. הוא נולד באלכסנדריה, בן למישפחה של יוצאי קורפו שהתחננו עם יוצאי הונגריה. כאן יש לך רומן-גנדה.

האיש הזה רץ כל הזמן. רץ תחת אש. כל מה שהוא יכול להגיד לך זה מערכת השיקולים שלו ברצונו תחת אש. מה הוא עומד לעשות. מדוע. אם הוא יפנה מינה או שמאלה. ומדוע. מתוך מערכת השיקולים שלו. אתה יכול לדעת מה כל העולם שלו. השיקולים שלו כפופים למיכנה הנפשי שלו. לכל התכנית שלו.

זיווגת כאן רומן של סיטואציה פוליטית עם רומן-מתח. מדוע? מתח. בפירוש כן. הסיטואציה המתחת הזאת נתנה לי הורגנות לא להתפרס. לא להתפשט. לא ללכת אל דברים שאינם קשורים בעיקר עצמו.

הגיבור שלך גם גירש בתש"ח את הערבי.

כן. הוא גירש אותם. אין להם אהבת-יתר איש אל רעהו. התנאים מכתיבים להם שיתוף-פעולה. התנאים האלה מכתיבים להם ולנו שיתוף-גורל. נגיד שמההכרה של שיתוף-הגורל נגדת גם השותפות של פעולה. אני לא יודע אם בדרך אינטלקטואלית, שיכלית או כפובליציסט, הייתי יכול להגיע אל חוויה כזאת שיהודי וערבי ייבינים לשיתוף-פעולה, כי הם הגיעו לזה שיתוף-גורל. גם איש-שמאל ישראלי עדיין לא מדבר איתך היום על שותפות-גורל.

לולא הייתי מגיע אל החוויה הזאת של מנוסה מתל-אביב הנצורה אל עין-חרוד מורדת — ספק כן, ספק לא — ולולא הייתי נתקל באותו ערבי, שהוא איכשהו מוזמן, בעצם, לא הייתי יכול להגיע באופן טבעי אל שותפות-הגורל הזאת. על-ידי החוויה הזאת עורתי לעצמי, וגם לקוראים, לקרוע את המחלוצות האינטלקטיות של שיתוף-הפעולה הישראלי-ערבי, ולהניח אותה רק על הרכב הריגשי הנמוך ביותר. הרובד האפשרי.

משורר ראשד חוסיין ריקוד סלואו באור מעומעם

קינן בהלוויית ראשד חוסיין הזמנה לדמשק

ראשד חוסיין וקאסטות של פאירוז

אבל עין-חרוד היא סמל. היא גודל-העבודה... אם אתה רוצה פה סיפור-איש. יש לי לספר הקרשה. אני מקדיש את הספר לזכר אבי. יעקב לוויין, איש גיור-העבודה 1922.

אני יודע מה זה החלום של גיור-העבודה. ועין-חרוד זה גיור-העבודה. עין-חרוד זה רגל. עין-חרוד זה אדם חדש. זה עולם אחר.

אני לא אומר שמאז ועד היום הרגל הזה מתנופף על עין-חרוד. אבל השם עין-חרוד נשאר. צירוף-המילים של עין-חרוד מורכב מעין. זה מעיין בעברית. מעיין זה גם מקור. זו מין בריחה מהלא-מקור אל המקור. אילו הייתי אומר רגניה, או נהלל — היה חסר העניין של המעיין, שהוא מקור. פה ההיסטוריה באה לעורתי. הכל היה מוכן. שלא לדבר על עוד השלכות היסטוריות. עין-חרוד קיימת אצלנו בהיסטוריה. קיימת בתנ"ך. אנתנו יודעים על 300 המלקקים של גידעון. אם אינני טועה, השם של עין-חרוד

קטע מהספר:

להביס אלוף ותת-אלוף

(המספר מחזיק בידיו כשבין תת-אלוף של צה"ל. אלוף-הפקוד מאיים על המספר שיש בכוונתו להוציא-לחורג את שני ילדיו, אם לא ייכנע).

בתוך מנרעת קטנה בערוץ החלול דחפתי את התת-אלוף אל הסלע הכנסתי לו את האקדח לבטן. מה יש לך על אלוף-פיקוד צפון ותדבר מהר.

לא אדבר.

ליאורה, אמרתי לנערה, תוריד לי את המכנסיים.

ליאורה ניגשה אל התת-אלוף. פתחה את חגורת המכנסיים שלו. שילשלה אותם עד למטה מה"ברכיים. היא לא הביטה על אף אחד מאיתנו.

תוריד לי את התחתונים. לא, אמר התת-אלוף. אני אדבר. תוריד לי את התחתונים, ליאור, רה, אני רוצה לראות את הזין שלו כשהוא מדבר.

ליאורה הורידה לו את התחתונים.

עכשיו תדבר, אני אומר. לא נעים לי.

להרוג ילדים יותר נעים. אני לא הרגתי.

כולנו הרגנו גם אתה. ועכשיו דבר.

הוא התחיל לדבר.

לפני עשרים שנה היתה הפעם הראשונה. היה כוח-פשיטה קטן לסוריה. אני הייתי מפקד-כיתה. הוא היה מפקד-הכוח. הסורים גילו אותו בשטח. כמה נהרגו. כמה נפצעו. לקחו אותו כשבני.

הם שאלו מי המפקד. הוא אמר שהוא. ומי הסגן. הסגן הייתי אני. הם אמרו לנו שנדבר. לא רצינו. הם הביאו מצוץ אחד. ושחטו אותנו לעינינו. כשעמדו לשחוט את השני, הוא התחיל לדבר. גם אני דיברתי.

הם הרגו את כולם ורק את שנינו. שדיברנו. השאירו בחיים. אחרי-כך היו חילופי-שבויים. שנינו חזרנו גיבורים. כסורים לא היה איכפת לשלוח אותנו בחזרה. כל מה שהיו צריכים לדעת אמרנו להם. מאז הוא עלה כמו מטאור. איכשהו גם אני עליתי. ואל החשוב שהוא לא חייל טוב. הוא חייל יוצא מחלל. כל אחד היה מדבר. אתה יכול להיות גיבור כשהלכים לשחוט אתך. לא כשהלכים לשחוט חבר שלך. מסרנו הכל. שמות. מקומות. עניינים. לפני ששיחררו אותנו. הביאו מחלקה שלמה של מראי-אדם ואנסו את שנינו. מילחמה זה לא הדבר הכי עליו. ואם לא.

המשחק אמרתי.

אני למחות לא עשיתי עניין. אבל הוא הלך להתראיין בכל כלי-התיקצורת. לספר איזה גיבור גדול הוא היה.

נחמד. אמרתי. עכשיו תספר על הפעם השנייה.

הפעם השנייה היתה החיפז מהראשונה. תפסנו חולית-מחבלים שחשטנו למטרות מיגוע. שנינו כבר היינו קצינים די בכירים. אחרי שחרגנו להם את הראשון, ארבעת האחרים דיברו. אחרי שדיברו הרגנו את כולם. לא תמצא אצלי רחמנות על המנוולים האלה. שבאו להרוג ילדים. אבל זאת עבירה על בקורות מסכ"ל. וזה מישפט צבאי. ובמיקרה הטוב נזיפה והורדה זמנית בדרגה וגם כתי.

כן. ולי את חשם של הפצוץ שהסורים שחטו לכם. הוא נתן לי שם. לקחתי את מכשיר הקשר.

כאן עין-חרוד החופשית. עבור. כאן אלוף-פיקוד-צפון. עבור. המפקד. אני הולך להגיד לך שם

בערבית זה, עין ג'לד" ושם היה הקרב הגדול בין הממלוכים ובין המונגולים... דמותו של הגיבור היהודי בחדר לעין חרוד ברורה. אבל איך נכנסת לדמותו של הגיבור הערבי? אתה לא ערבי. לא פלסטיני.

חיייתי הרבה עם ערבים. היו לי חברים ערבים שהיו ידידי-נפש. היו לי חברים ערבים שהיו לי איתם חיים מרגשים מהבחינה של יחסי יהודים-ערבים.

על אלה שבחיים לא נדבר. אבל אני יכול לדבר על ראשד חוסיין, שגם הוזכר. בילינו הרבה ימים ולילות בנושא הזה ובאלף דברים אחרים. אני מכיר את מישפחתו, ועד היום יש לי קשר חזק עם המישפחה. הכרתי את כל הירידים שלו בארץ ובחוץ-לארץ. משהו מזה רבך בי.

בשנת 1973 הייתי בניו-יורק. כתבתי שם סיפור ששמו שואה 2, שנכתב לפני מילחמת יום-כיפור. ישבתי בניו-יורק, וראיתי הרבה את ראשד. אותו ואת החברים שלו. יום אחר קיבל ראשד הזמנה לנסוע לרמשק, למסע של הרצאות. הוא היה

די רלפון. בשבילו זו היתה הורגנות לנסוע קצת חונם, ועוד לקבל כסף על הרצאות שלו. עשיתי לו מסיבת-פרידה אצלי בריה. המסיבה היתה בריוק המישים אחוזי יהודים, ישראלים שיושבים בניו-יורק, וחמישים אחוז פלסטינים. פשוט שמנו מוסיקה ורקדנו. יהודים רקדו עם ערביות וערבים עם ישראליות. חלק מהם היו אנשי פת"ח, או המנגנון ההסכרתי שלהם. ובאור מעומעם, כאשר רוקדים סלואו, אתה לא יודע אם זה יהודי או ערבי. גם אין לזה חשיבות.

כמה שבועות אחרי זה הייתי מוכרח לנסוע ארצה. אמא שלי הלחה. כאשר באתי לכאן, פרצה מלחמת יום-כיפור. מצאתי את עצמי בצד שלי. ראשד חוסיין שידר מקול-דמשק.

מראשד הכבתי משהו. אם אתה רוצה להבין אותם, שמע את השירים שלהם. אתה מוכר את השירים שלהם. אתה מוכר את השירים שלהם. והשלישית, ושרתי לך ארצי, או גם להם יש ארץ. וגם הם שרו לארצם. אני לא מכיר את המוסיקה הערבית. אין לי פורמציה כזאת. קנתי בפאריס קאסטות של פאירוז ושל אוס-כול'ת'ום. או אוס-כול'ת'ום זה רק בשביל הגנמה הערבית. אבל פאירוז זה דבר אחר. הקאסטות הזאת שנקראת ירושלים. הייתי שומע אותה בלילה לפני השינה.

של בן-אדם. אתה תבין כבר כמה המדובר. אין לי מה לדבר איתך. אתה מת. ואתה מתחיל לזמר במכשיר-הקשר. ומישהו כבר ישמע אותי מזמר, ויש לי עוד זמירה אחת קטנה מעניינת. ואתה יודע יפה שבחדר-המילחמה שומעים את כל ציבצי הדשת. יש לי חמש דקות לחשוב. תן לך עשר שניות לחשוב. אחת. שתיים. שלוש. ארבע. חמש. שש. עבור. מקובל. אבל עכשיו תשמע משהו. הילדים שלך חיים. אני יודע.

איך ידעת. חלאת?

מפני שאני כמוך. המפקד. בדיוק כמיוך.

אז תשמע. עין-חרוד. הילדים ישווארו כאן ומה שיקרה לי. זה מה שיקרה להם.

המפקד. תביא כמה שמיכות. תביא אוכל. ותביא בקבוק-ויסקי. מה פיתאום ויסקי?

אני רוצה לשתות לחיך.

בסדר. מה דעתך על צ'באס?

צ'באס הולך. סוף. עבור.

ההפגזה מסכה. רק מה שיוודע מה זה רעש של מילחמה. יודע מה זה השקט הזה. שבא אחרי הרעש...

בספר אתה עוסק בגזע הקצינים" הצה"לי. קצין המסגור את רעיו בשבי בדמשק. תככים בין אלוף לתת-אלוף.

אלה דברים שאין טעם שלא לדבר עליהם. הם ישנם. ב-35 שנות מדינה התגבשה גם דמות של קצין. קצין, בדרגת-כלל, זה אותו מוסד, שהמדינה חושבת שהוא המכשיר היעיל ביותר לשמור על קיומה.

כל מדינה יוצרת וצרה את הקצין שלה על פי היומרות שלה. על פי השאיפות שלה. ולקצין הישראלי יש, על כן, איוושהי מין דמות. אנתנו רגילים לחשוב על הדמות הזאת רק בזמן מילחמה. אם הוא גיבור או לא גיבור. ואחרי המילחמה — אם (המשך בעמוד 45)